

2017. URL: <https://naub.oa.edu.ua>

3. Корнієнко М.В. Практика Європейського суду з прав людини як джерело адміністративного права (на прикладі рішення суду). Практика Європейського суду з прав людини як джерело національного права: матеріали круглого столу (м. Дніпро, 24 листоп. 2017 р.); уклад.: д-р юрид. наук, доц. А.М. Кучук; канд. юрид. наук, доц. О.О. Орлова. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. С. 24-26.

4. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Павло ТКАЧЕНКО

аспірант кафедри

кримінально-правових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

м. Дніпро, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Військову службу можливо розглядати як державну службу специфічного характеру, яка полягає перш за все в професійній діяльності пов'язаній із захистом своєї Батьківщини придатними до неї за станом здоров'я та віком громадянами країни. Так, актуальність проблеми щодо захисту прав військовослужбовців набуває все більшого розголосу, зокрема з наукових трибун вчених-правознавців, оскільки задля вирішення цього питання існує нагальність закріплення правових норм на законодавчому рівні, які безпосередньо будуть регулювати відносини пов'язані із захистом прав військовослужбовців.

Станом на сьогоднішній день в правовому полі закріплено низку законів, які за своєю сутністю охороняють права військовослужбовців, при цьому за своєю природою покликані для регулювання інших правових відносин, в яких захист прав солдатів не посідає левову частку. Зокрема, Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» унормовано позицію щодо соціального захисту військовослужбовців, а саме полягає в діяльності (функції) держави, яка спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі. При цьому останнім затверджено, що законодавство про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей базується на Конституції України і

складається з цього Закону та інших нормативно-правових актів. Водночас, якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені більш високі норми щодо соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, ніж ті, що містить законодавство України, то застосовуються норми міжнародного договору [1].

Практичне застосування норм вищевказаного закону перебуває на досить низькому рівні, не забезпечуючи передбачені останнім права та можливості, які на пряму пов'язані із соціальним та правовим захистом військовослужбовців та членів їх сімей. Слід наголосити, що така практика існує не в усіх військових формуваннях, здебільшого виникають проблеми на місцях тобто в окремо взятих військових частинах, установах, підрозділах, тощо.

Окремої уваги заслуговує Закон України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», що передбачає спеціальне правоохоронне формування у складі Збройних Сил України (Військову службу правопорядку – далі ВСП ЗС України), призначене для захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців. Безпосередньо ст. 1 цього закону визначається статус і призначення Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, зокрема до основного призначення віднесено захист життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників Збройних Сил України, а також для захисту майна Збройних Сил України [2].

Однак, на практиці вищевказаний орган питання щодо захисту прав військовослужбовців встановлює лише фрагментарно, а основним, базовим та фундаментальним принципам правового статусу особи належної уваги взагалі не приділяє [3, с. 152].

Аналізом положень вищевказаного закону встановлено, що в статті 3 зазначеного нормативно-правового акту викладено вичерпний перелік основних завдань Військової служби правопорядку до яких не включено захист життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, що прямо передбачено статтею 1 цього ж закону. Водночас, статтею 3 вказується про заборону покладати на Службу правопорядку завдання, не передбачені цим Законом.

Слід сказати, що фундаментальні конституційні принципи такі як рівноправність, повага до гідності людини та деякі інші досить часто нехтуються в умовах проходження військової служби. Саме вони мають бути не тільки проголошені у законодавстві, але й стати керівними засадами в діяльності як вищих посадових осіб Воєнної організації держави, так і кожного військовослужбовця. Ці принципи мають бути втілені у свідомості всіх, хто проходить військову службу, або збирається почати її проходження у будь-яких військових формуваннях. Адже проблема полягає у тому, що

принципи правового статусу людини доволі часто нехтуються як при прийнятті на військову службу, так і під час її проходження [3, с. 152].

На думку Кальченко Т.Л., в процесі реалізації конституційних принципів рівноправності, поваги до гідності людини у практичній площині виникає ціла сукупність проблем, які базуються на їх незнанні, або невірному уявленні про них. Так, наприклад, при проходженні строкової військової служби принцип рівноправності нехтується у зв'язку з тим, що протягом тривалого часу формувалась практика його невиконання, яка полягала у наданні абсолютно незаконних привілеїв військовослужбовцям залежно від часу проходження військової служби. Будь-які привілеї не передбачені законодавством, але породжуються практикою та санкціонуються сержантами та старшинами, прапорщиками та, навіть, офіцерами, з метою у такий спосіб, на їх погляд, самоусунувшись від виконання своїх обов'язків, навести порядок та підтримувати видимість правопорядку та дисципліни, забезпечити виховання та навчання молодого поповнення.

Проте, на сьогодні, така практика призводить до зворотних наслідків, що проявляються у знеціненні прав людини, дискредитації військової служби, деформації правосвідомості військовослужбовців, підриві боєздатності військових підрозділів та у виникненні інших негативних наслідків. Таке порушення принципу рівноправності призводить також до того, що військовослужбовці, яким надані такі незаконні привілеї, користуються ними постійно. Це призводить до того, що у їх свідомості формується стійке переконання про їх уявну перевагу над іншими військовослужбовцями. Демонстрація такої переваги може призвести до застосування різного фізичного та психічного насильства, приниження честі й гідності інших військовослужбовців, а також посягання на їх життя та здоров'я. З іншого боку, це призводить до розладу здоров'я військовослужбовців тощо [3, с. 152].

Водночас, у 2020 році в рамках проєкту «Посилення демократичного контролю над Збройними Силами України», який здійснювався Міністерством оборони України та Координатором проєктів ОБСЄ в Україні розроблено та видано довідник у співпраці з Департаментом соціального та гуманітарного забезпечення Міністерства оборони України та за підтримки Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і Урядової Уповноваженої з питань гендерної політики. Довідник містить перелік основних прав військовослужбовців серед яких зокрема право військовослужбовців на громадську та політичну діяльність; право сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати жодної; право на вибір місця проживання; на отримання грошового, продовольчого та речового забезпечення; право військовослужбовців на отримання підйомної допомоги та добових при переїзді на нове місце служби ; право на визначення тривалості службового часу і часу відпочинку; право на відпустку, охорону здоров'я, медичну та соціально-психологічну допомогу; право військовослужбовців на забезпечення жилими приміщеннями; право

військовослужбовців на освіту; на безоплатний проїзд; на відшкодування витрат на відрядження; на звільнення від штрафних санкцій та пені за невиконання зобов'язань; право військовослужбовців, які звільняються зі служби, на отримання одноразової грошової допомоги; право військовослужбовців на отримання грошової допомоги на оздоровлення та державної допомоги сім'ям з дітьми; право на отримання одноразової грошової допомоги; право на відшкодування заподіяної шкоди; право на оскарження неправомірних рішень та дій; право на правову допомогу; право на працю та рівні права у соціально-економічній сфері; право на отримання статусу учасника бойових дій; право на догляд за дитиною; право військовослужбовців обох статей на отримання допомоги та захисту в разі перебування їх в якості постраждалих осіб від насильства за ознакою статі; право військовослужбовців на оскарження дискримінації за ознакою статі та сексуальних домагань, насильства за ознакою статі та право на недискримінацію.

Аналізом вищезазначеного довіднику виявлено, що в розділі права військовослужбовців на освіту викладено наступне: військовослужбовцям, які прийняті на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу після здобуття базової або повної вищої освіти за державним замовленням, дозволяється навчатися в інших вищих навчальних закладах без відриву від служби після проходження ними строку служби, який дорівнює часу їхнього навчання для здобуття попередньої вищої освіти. Таким чином, зважаючи на викладене, військовослужбовцю-контрактнику заборонено здобувати освіту протягом перших трьох або чотирьох років військової служби. Водночас положеннями статті 53 Конституції України унормовано право на освіту для кожного [4].

Отже, зважаючи на вищевикладене можливо зазначити, що деякі умови забезпечення прав військовослужбовців прописані, закріплені та діють без врахування конституційних аспектів, інколи навіть в супереч останнім. Таким чином, відсутність захисту прав військовослужбовців, провокують підвищення вчинення злочинів проти встановленого порядку несення або проходження військової служби в контексті кримінологічної доктрини, руйнування нормального мікроклімату в колективі, резонансні негативні явища та ін. З метою ефективного забезпечення захисту прав військових необхідно переглянути актуальні проблеми сьогодення у військовій сфері та виокремити заходи їх протидії, профілактики та методологію поліпшення стану, зосередити увагу на нормативно-правовому закріпленні, надати безперешкодне, комфортне право доступу військовослужбовців для звернень до військової прокуратури, Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Урядового Уповноваженого з питань гендерної політики, Міністерства юстиції України задля надання повідомлень, заяв та скарг, отримання безоплатної правової допомоги та ін. Встановити суворий контроль з боку військової прокуратури за станом захищеності прав

військовослужбовців. На сьогоднішній день актуальні проблеми захисту прав військовослужбовців не перебувають розглянутими на належному науковому рівні тому являють собою підґрунтя для подальших наукових досліджень.

1. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ // Верховна Рада України. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>.

2. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України: Закон України від 7 березня 2002 року № 3099-ІІІ // Верховна Рада України. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14>.

3. Кушніренко Т.Ф., Кальченко Т.Л. Стан дотримання захисту прав військовослужбовців військовою службою правопорядку. Матеріали Всеукр. наук. конф. «Проблемні питання стану дотримання захисту прав людини в Україні», ч. 1. Київ – НАВС, 2013. С. 152-153.

4. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України.

Віталій ШЕВЧУК

аспірант кафедри

адміністративного права, процесу

та адміністративної діяльності

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

м. Дніпро, Україна

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РОЗГЛЯДУ ЗАПИТІВ НА ПУБЛІЧНУ ІНФОРМАЦІЮ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Закон України «Про доступ до публічної інформації» (далі – Закон) визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес. Стаття 3 цього Закону закріплює гарантії забезпечення права на доступ до публічної інформації, які полягають в наступному: 1) обов'язку розпорядників інформації надавати та оприлюднювати інформацію, розпорядниками якої вони є; 2) визначення розпорядником інформації спеціальних структурних підрозділів або посадових осіб, які організують у встановленому порядку доступ до публічної інформації, якою він володіє; 3) максимальному спрощенні процедури подання запиту та отримання інформації; 4) доступу до засідань колегіальних суб'єктів владних повноважень; 5) забезпечення громадського контролю за дотриманням прав на доступ до публічної інформації; б) встановлення юридичної відповідальності за порушення законодавства про